

Zeszyty społeczno-naukowe **poprostu**

I. W. MAŁYSZEW

SIŁY NAPĘDOWE ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA SOCJALISTYCZNEGO

Woprosy Filozofii nr 5/1953 r.

Dodatek do nr-u 2 (269) POPROSTU

Socjalizm, który zwyciężył w Kraju Radzieckim, zrodził niespotykane w historii tempo rozwoju społecznego. Źródłem jego są wyzwolone siły twórcze narodu, nowe prawidłowości i siły napędowe rozwoju społeczeństwa.

Materializm historyczny uczy, że siły napędowe — to najgłębsze przyczyny rozwoju społecznego, które wprowadzają w ruch wielkie masy ludzi, klasy społeczne, całe narody. Siły te, działające przez dłuższy czas, powodują historycznie prawidłowe zmiany w życiu społecznym. Badanie sił napędowych rozwoju społeczeństwa prowadzi do poznania obiektywnych praw historii.

Materializm historyczny dowiódł, że rozwój społeczeństwa jest uwarunkowany przyczynowo, podporządkowany obiektywnym prawom, istniejącym niezależnie od świadomości i woli ludzi. Byt społeczny określa świadomość społeczną. Konkretyzując to ogólne twierdzenie materializmu historycznego W. I. Lenin pisał: „Dialektyka wymaga wszechstronnego zbadania danego zjawiska społecznego w jego rozwoju i sprowadzenia tego, co zewnętrzne, pozorne do zasadniczych sił napędowych, do rozwoju sił wytwórczych i do walki klasowej“.

Idealiści zaś twierdzą na odwrót, że określającą przyczyną i siłą napędową rozwoju społeczeństwa jest świadomość i wola ludzi, teorie i idee społeczne. Ten fałszywy,

idealistyczny pogląd ma swoje społeczno-historyczne, klasowe i gno-seologiczne korzenie. Ponieważ wszystko co pobudza ludzi do działalności przechodzi przez ich głowę, odbija się w ich świadomości w postaci idei, pobudek — powstaje więc iluzja, że rzekomo idee, cele, te lub inne pobudki są w'asnie głównymi, określającymi, wyjściowymi i ostatecznymi przyczynami oraz siłami napędowymi historii. Iluzję tę umacnia długotrwały historyczny rozwój przeciwstawności między pracą umysłową a fizyczną, ucisk — w formacjach klasowo-antagonistycznych — ludzi pracy fizycznej przez przedstawicieli pracy umysłowej, umacnia ją chciwe interesy reakcyjnych klas. W rzeczywistości natomiast, jak uczą klasycy marksizmu, ostatecznej przyczyny i decydującej siły napędowej wszystkich ważnych wydarzeń historycznych szukać należy nie w ideach, dążeniach, życzeniach tych lub innych ludzi, lecz „...w zmianach sposobu produkcji i wymiany, w wypływającym stąd rozpadzie społeczeństwa na różne klasy i w walce tych klas między sobą“. (F. Engels, „O materializmie historycznym“, str. 13, wyd. ros. 1939 r.).

Główną przyczyną, decydującą siłą w systemie warunków materialnego życia społeczeństwa, określającą charakter całego ustroju społecznego, rozwoju społeczeństwa od jednego ustroju do drugiego,

Jest sposób zdobywania środków do życia, sposób produkcji dóbr materialnych. Ta określająca siła rozwoju społeczeństwa rodzi wszystkie inne siły napędowe.

Właśnie rozwój sił wytwórczych, powodujący zmiany w całym sposobie produkcji, doprowadził na pewnym etapie do zmiany gminnorodowej formy własności na prywatną własność środków produkcji, do powstania klas, nierówności klasowej, walki klasowej i państwa jako narzędzia klasy panującej. Od tego czasu walka klasowa między uciskającymi a uciskanymi, wyzyskiwaczami a wyzyskiwanymi, która przebiega we wszystkich dziedzinach życia społecznego — w dziedzinie ekonomicznej, politycznej i ideologicznej — staje się prawidłowością i siłą napędową antagonistycznych społeczeństw klasowych. Panująca klasa wyzyskiwaczy dąży do zachowania starych stosunków produkcji, które przestały już odpowiadać poziomowi rozwoju sił wytwórczych i weszły w konflikt z nimi. Klasa wyzyskiwaczy wykorzystuje w tym celu zarówno ekonomiczne, polityczne jak i ideologiczne środki, a przede wszystkim władzę państwową. Dlatego też zmiana starych stosunków produkcji przez nowe, odpowiadające charakterowi i stanowi sił wytwórczych może być w antagonistycznych społeczeństwach dokonana wyłącznie drogą zażartej walki klasowej, drogą rewolucji społecznej, obalenia przemocą starej władzy, starych stosunków produkcji i ustanowienia nowej władzy i nowych stosunków produkcji — drogą obalenia starej nadbudowy, przeszkadzającej postępowi społecznemu i zamiany jej przez nową nadbudowę, która odpowiada potrzebom rozwoju społecznego.

Lecz ta konieczność historyczna może utorować sobie drogę tylko poprzez przekształcenie potrzeb ekonomicznych w świadome żądania polityczne, wysuwane przez

masy zjednoczone wspólnymi interesami, to znaczy przez klasy. Ujawnia się tu jak najbardziej dobitnie aktywna, organizująca rola nowych, przodujących idei, nowych instytucji politycznych. Nowe idee umożliwiają uświadomienie sobie potrzeb rozwoju społecznego, organizują i mobilizują masy do walki o ich urzeczywistnienie; masy zespalają się w nową armię polityczną, tworzą nową władzę rewolucyjną i wykorzystują ją do tego, by przemocą usunąć stare porządki w dziedzinie stosunków produkcji i stworzyć nowe porządki, dające swobodę działania dalszemu rozwojowi sił wytwórczych społeczeństwa. „Żadna formacja społeczna nie ginie, zanim się nie rozwiną wszystkie te siły wytwórcze, którym ona daje dostateczne pole rozwoju, a nowe, wyższe stosunki produkcji nie zjawiają się nigdy na jej miejsce, zanim w łonie starego społeczeństwa nie dojrzeją materialne warunki ich istnienia. Toteż ludzkość stawia sobie zawsze tylko takie zadania, które może rozwiązać, bo gdy się bliżej przyjrzeć tej sprawie, okaże się zawsze, że samo zadanie wyłania się dopiero wówczas, kiedy materialne warunki rozwiązania go już istnieją lub co najmniej znajdują się w procesie stawiania się“. (Karol Marks, „Przyczynek do krytyki ekonomii politycznej“, str. 5 — 6, wyd. „Książka i Wiedza“ 1953).

A więc, rozpatrując proces produkcji jako główną przyczynę i określającą siłę rozwoju społecznego, materializm historyczny wskazuje również działanie pochodnych od sposobu produkcji politycznych i ideologicznych sił napędowych — walki klasowej, państwa, ideologii.

Każdy sposób produkcji stwarza wyłącznie jemu właściwe siły napędowe rozwoju społecznego. Zrodzone przez socjalistyczny sposób produkcji ekonomiczne, polityczne i ideologiczne siły napędowe mają

swoją materialną podstawę w ekonomicznym ustroju społeczeństwa socjalistycznego.

Siły napędowe społeczeństwa socjalistycznego różnią się w sposób zasadniczy od sił napędowych starego, burżuazyjnego społeczeństwa i wszystkich innych formacji antagonistycznych opartych o prywatną własność i wyzysk jednej części społeczeństwa (większości, mas pracujących) przez drugą jego część (mniejszość, wyzyskiwaczy). Dla społeczeństwa kapitalistycznego właściwa jest nieprzejednana sprzeczność między społecznym charakterem produkcji a prywatną własnością narzędzi i środków produkcji, prywatną formą przywłaszczania; stąd anarchia produkcji, okresowe kryzysy nadprodukcji, bezrobocie, bezwzględne i względne zubożenie mas pracujących, walka klasowa.

W warunkach socjalistycznego sposobu produkcji siły wytwórcze i stosunki produkcji znajdują się w zupełnej zgodności wzajemnej. Słowa „zupełna zgodność“ należy pojmować w ten sposób, że w warunkach socjalizmu zazwyczaj nie dochodzi do konfliktu między stosunkami produkcji a siłami wytwórczymi. Społeczeństwo socjalistyczne poprzez swe organy kierownicze ma możliwość we właściwym czasie doprowadzić pozostające w tyle stosunki produkcji do stanu zgodności z charakterem sił wytwórczych, ponieważ nie ma u nas kończących swój żywot klas, które mogłyby zorganizować opór. I ta zupełna zgodność jest prawem społeczeństwa socjalistycznego, podstawą jego niepowstrzymanego, przyspieszonego rozwoju bez klasowych konfliktów i starć, bez społecznych wstrząsów i kryzysów, jest głębokim źródłem stałego, planowego wzrostu produkcji socjalistycznej.

Stosunki produkcji społeczeństwa socjalistycznego — stosunki współpracy i socjalistycznej pomocy wzajemnej ludzi wolnych od wy-

zysku — stają się główną i decydującą siłą potężnego rozwoju produkcji socjalistycznej.

Nasze stosunki produkcji są źródłem powstawania i rozwoju wszystkich sił napędowych społeczeństwa radzieckiego. Ludzie kraju socjalizmu, pobudzani uczuciem radzieckiego patriotyzmu, silni swoją jednością moralno-polityczną i przyjaźnią narodów, nieprzerwanie i w niespotykanym tempie rozwijają siły wytwórcze nowego społeczeństwa. Ludzie radzieccy kierowani przez partię komunistyczną w swym działaniu wykorzystują również przewagę i wielkie możliwości socjalizmu, jego obiektywne prawidłowości, wykorzystują taki specyficzny dla nowego ustroju wspaniały oręż, jakim jest krytyka i samokrytyka.

W krajach kapitału rozwój sił wytwórczych prowadzi do nagromadzenia bogactw na jednym biegunie społecznym i do ruiny, nędzy — na drugim. „Norma zysku — oto siła napędowa produkcji kapitalistycznej; produkuje się tylko to i o tyle, co i o ile można produkować z zyskiem“ (K. Marks, „Kapitał“, t. III, str. 269, wyd. ros. 1949). Rozwijając tę tezę Marksa, J. W. Stalin uczy, że podstawowym prawem ekonomicznym współczesnego kapitalizmu jest zapewnienie maksymalnego zysku kapitalistycznego w drodze wyzysku, ruiny i pauperyzowania większości ludności danego kraju, w drodze ujarzmiania i systematycznego ograbiania narodów innych krajów, zwłaszcza krajów zacofanych, wreszcie w drodze wojen i militaryzacji gospodarki narodowej, wykorzystywanych dla zapewnienia najwyższych zysków.

W społeczeństwie socjalistycznym rozwój sił wytwórczych prowadzi do nieustannego podniesienia dobrobytu materialnego mas pracujących. Zapewnienie maksymalnego zaspokojenia stale rosnących materialnych i kulturalnych potrzeb całego społeczeństwa w drodze nie-

przerwanego wzrostu i doskonalenia produkcji socjalistycznej na bazie najwyższej techniki jest podstawowym prawem ekonomicznym socjalizmu. Prawo to określa również działanie wszystkich sił napędowych społeczeństwa radzieckiego.

Siły napędowe społeczeństwa kapitalistycznego, jak i wszystkich poprzedzających go formacji klasowo-antagonistycznych, oparte są na przeciwstawieniu jednej części społeczeństwa drugiej, na konflikcie między osobistymi a społecznymi interesami, dlatego też nie mogą nie mieć charakteru sprzecznego, historycznie przemijającego. Nie odkryte w tych warunkach obiektywne ekonomiczne potrzeby rozwoju odbijają się w świadomości ludzi w postaci wypaczonej i torują sobie drogę w społeczeństwie w sposób żywiołowy, poprzez wzajemnie spreczne między sobą dążenia i postępowanie ludzi. „Rzadko tylko dzieje się to, co było pożądane — pisał Engels — Przeważnie liczne cele krzyżują się i ścierają albo też same są z góry nieziszczalne, lub też środki do ich urzeczywistnienia są niewystarczające. W ten sposób starcia niezliczonych indywidualnych zamiarów i czynów indywidualnych w dziedzinie historii prowadzą do stanu zupełnie analogicznego ze stanem panującym w przyrodzie nieświadomej. Jednostki działające zamierzają osiągnąć pewne cele, ale rzeczywiste wyniki ich czynów są czymś niezamierzonym albo też, o ile zdają się nawet zrazu odpowiadać zamierzonemu celowi, to mają ostatecznie inne zupełnie następstwa od zamierzonego”. (K. Marks i F. Engels, *Dzieła wybrane* t. II, str. 372, wyd. „Książka i Wiedza”, 1949).

Własność prywatna narzędzi i środków produkcji w warunkach kapitalizmu rodzi takie siły napędowe, jak pogoń za zyskiem i konkurencję. Żądza zysku i konkurencja, pobudzając pojedynczego przedsiębiorcę do doskonalenia ma-

szyn i technologii produkcji, w pewnej mierze sprzyjają rozwojowi sił wytwórczych. Jednakże kapitalizm jest zainteresowany w doskonaleniu produkcji tylko pośrednio; jest zwolennikiem nowej techniki tylko wtedy, kiedy obiecuje mu ona największe zyski, jest natomiast przeciwny nowej technice i nawet występuje w obronie pracy ręcznej; kiedy pojawia się u niego możliwość osiągnięcia jak największych zysków bez wprowadzania nowych maszyn, które deprecjują włożony dotychczas w produkcję kapitał, lecz poprzez ustanowienie cen monopolistycznych i przez nadwyzczajny wyzysk robotników. Sami producenci, masy pracujące nie są w warunkach kapitalizmu zainteresowane w udoskonaleniu produkcji, ponieważ nie prowadzi to do uczynienia pracy lżejszą, lecz do jej intensyfikacji; nowe maszyny wypierają robotników i skazują ich na bezrobocie.

Prywatna własność środków produkcji, żywiołowe wahania popytu i podaży na rynku kapitalistycznym, anarchia produkcji uniemożliwiają planowanie produkcji. Państwo kapitalistyczne może wpływać na produkcję również tylko w sposób pośredni, na przykład, poprzez politykę podatkową, politykę subwencji. Państwo działa tu w interesach wielkich właścicieli środków produkcji, znajduje się w rękach kapitalistów, jest wykonawcą ich zleceń.

Rozwój w warunkach kapitalizmu toruje sobie drogę przez ścieranie się wielu chaotycznych, czasem wręcz przeciwnych sił społeczeństwa, podczas gdy w warunkach socjalizmu rozwój składa się z sił działających razem w jednym kierunku. Oto dlaczego tempo rozwoju produkcji jest w warunkach kapitalizmu nieporównanie niższe niż tempo rozwoju produkcji w warunkach socjalizmu, mimo że jest ono wyższe niż w poprzednich formacjach.

Jedną z najważniejszych właściwości społeczeństwa socjalistycznego jest również planowy rozwój gospodarki narodowej zrodzony przez socjalistyczną wrażliwość środków produkcji. Planowe kierowanie gospodarką, oparte na wykorzystywaniu obiektywnych praw ekonomicznych socjalizmu w polityce państwa radzieckiego, sprzyja przyspieszeniu rozwoju ekonomiki socjalistycznej. Roczne, pięcioletnie plany społeczeństwa radzieckiego są przybliżonym odbiciem wymogów obiektywnego ekonomicznego prawa planowego (proporcjonalnego) rozwoju gospodarki narodowej.

Socjalistyczne stosunki produkcji rodzą nowy stosunek mas pracujących do pracy, jako do sprawy honoru, sławy, męstwa i bohaterstwa, rodzą ogólnonarodowe współzawodnictwo socjalistyczne — potężną siłę napędową ekonomiki socjalistycznej. Współzawodnictwo socjalistyczne różni się w sposób zasadniczy od burżuazyjnej konkurencji, oparte jest na współpracy i socjalistycznej pomocy wzajemnej ludzi wolnych od wyzysku; stale podciąga ono tych, którzy nie nadążają, rozwija siły twórcze mas ludowych, ich inicjatywę w rozwoju produkcji, techniki, kultury.

Potężnym bodźcem rozwoju produkcji jest podstawowa zasada socjalizmu — każdy pracuje według swoich zdolności, otrzymuje według swojej pracy. Urzeczywistnienie tej zasady wzbudza w masach pracujących dążenie do wzrostu wydajności pracy, opanowania techniki, podnoszenia swojego poziomu kulturalnego. Na bazie rozwoju ekonomiki socjalistycznej rozwija się działalność społeczno - polityczna mas pracujących — głównych twórców nowego, socjalistycznego, komunistycznego życia, twórców historii. Ta twórcza aktywność robotników, chłopów, inteligencji, ich decydujący udział pod kierownictwem partii w rządzeniu państwem — to podstawowy czynniki

rozwoju społeczeństwa socjalistycznego.

Jest rzeczą naturalną, że w warunkach planowego, postępującego rozwoju społeczeństwa, kiedy do świadomej, twórczej pracy włączają się dziesiątki i setki milionów ludzi, wzrasta rola partii komunistycznej jako wodza i organizatora mas ludowych. Partia komunistyczna jest kierowniczą i organizującą siłą rozwoju radzieckiego, socjalistycznego społeczeństwa i państwa. Żadne poważniejsze zagadnienie polityczne czy organizacyjne nie jest rozwiązywane przez radzieckie (państwowe — red.) czy inne organizacje masowe bez kierowniczych wskazań partii.

Mieńszewicy, trockiści i inni wrogowie klasy robotniczej usiłowali pomniejszać i negować kierowniczą rolę partii w walce klasy robotniczej o zwycięstwo socjalizmu. Partia komunistyczna rozgromiła wszystkich tych wrogów ludu. W zażartej walce z wrogami leninizmu wykuwała się niewzruszona jedność naszej partii, jedność, która jest najbardziej charakterystyczną cechą jej organizacji i działalności.

Pod kierownictwem partii komunistycznej naród radziecki dokonał socjalistycznego uprzemysłowienia kraju i kolektywizacji rolnictwa. W okresie Wojny Narodowej partia komunistyczna była natchnieniem i organizatorem zwycięstwa narodu radzieckiego nad niemiecko-faszystowskimi zaborcami.

Pod kierownictwem partii komunistycznej naród radziecki realizuje gigantyczny program budownictwa gospodarczego i kulturalnego określony przez XIX Zjazd Partii. XIX Zjazd KPZR określił główne zadania partii na obecnym etapie: zbudować społeczeństwo komunistyczne poprzez stopniowe przejście od socjalizmu do komunizmu, nieustannie podnosić poziom materialny i kulturalny społeczeństwa, wychowywać członków społeczeństwa w duchu internacjonalizmu

i braterskich stosunków z masami pracującymi wszystkich krajów, ze wszelkich miar umacniać aktywną obronę Ojczyzny radzieckiej przed agresywnymi działaniami jej wrogów.

Nowy Statut naszej Partii jeszcze wyżej podnosi kierowniczą i organizatorską rolę partii komunistycznej w społeczeństwie radzieckim, podnosi odpowiedzialność każdego członka partii za wielkie dzieło budownictwa komunizmu. Kierownictwo polityczne — to rzecz główna w działalności partii komunistycznej. Niezwyciężona siła polityki naszej partii polega na tym, że kieruje się ona w swej działalności najbardziej przodującą teorią — marksizmem - leninizmem — która prawidłowo odzwierciedla potrzeby rozwoju materialnego życia społeczeństwa. Siła i niezwyciężoność partii komunistycznej tkwią w jej nierozzerwalnej łączności z masami. Jedność braterskiej rodziny narodów ZSRR, zaufanie do partii komunistycznej i rządu radzieckiego — oto gwarancja pomyślnego rozwiązania wielkich zadań budownictwa komunistycznego. Historyczne zwycięstwa narodu radzieckiego są wspianym dowodem triumfu mądrej polityki partii komunistycznej, wyrażającej podstawowe interesy mas pracujących Kraju Rad.

Radzieckie państwo socjalistyczne i partia komunistyczna są nadbudową bazy socjalistycznej. Państwo radzieckie zgodnie z obiektywnymi potrzebami społeczeństwa radzieckiego wywiera ogromny wpływ na jej postępujący rozwój.

Szczególnie wielka jest aktywna, twórcza rola radzieckiego państwa socjalistycznego w stworzeniu i umacnianiu socjalistycznej bazy, ponieważ nie powstaje ona i nie może powstać w gotowej postaci w warunkach ustroju burżuazyjnego, w warunkach panowania burżuazji. Rewolucja socjalistyczna rozpoczyna się od objęcia władzy politycz-

nej przez klasę robotniczą. Władzę polityczną klasa robotnicza wykorzystuje dla zlikwidowania kapitalistycznych stosunków produkcji i ustanowienia socjalistycznych stosunków produkcji. Państwo socjalistyczne opiera się przy tym na materialnych, ekonomicznych przesłankach socjalizmu, stworzonych w łonie kapitalizmu, a przede wszystkim na wielkim przemyśle, który zostaje przekształcony we własność ogólnonarodową.

Wielką, twórczą rolę odgrywa radzieckie państwo socjalistyczne również po zbudowaniu bazy socjalistycznej, umacniając 'nowy ustrój ekonomiczny, organizując i kierując jego planowym rozwojem do komunizmu. Państwo radzieckie jest głównym narzędziem budowy socjalizmu i komunizmu. Wykonując swoją gospodarczo-organizacyjną i kulturalno-wychowawczą funkcję, funkcję ochrony i umocnienia własności socjalistycznej, funkcję obrony kraju przed otoczeniem kapitalistycznym, państwo radzieckie występuje jako potężna, organizująca siła społeczeństwa radzieckiego.

Ekonomika socjalistyczna jest planowo kierowana przez państwo socjalistyczne na podstawie poznanych obiektywnych praw ekonomicznych. Państwo socjalistyczne może urzeczywistniać planowe kierownictwo gospodarką dlatego, że w jego rękach znajdują się podstawowe środki produkcji, a społeczna własność środków produkcji niezbędnie wymaga planowego kierownictwa gospodarką ze strony społeczeństwa i państwa.

Partia komunistyczna i państwo radzieckie, stawiając jako główne zadanie swojej polityki wewnętrznej nieustanne polepszanie dobrobytu materialnego robotników, kółchożników, inteligencji, przejawia stałą troskę o dalszy potężny rozwój i doskonalenie produkcji przemysłowej i rolniczej. Nieustannie rośnie dochód narodowy ZSRR. W celu zaspokojenia stale rosnących

potrzeb narodu radzieckiego rząd ZSRR zaplanował w 1953 r. dodatkową produkcję towarów pierwszej potrzeby na sumę 32 miliardów rubli. W 1953 roku robotnicy, kołchoźnicy i pracownicy umysłowi otrzymają z budżetu państwowego o 127 miliardów rubli więcej, niż wniosą oni do budżetu ze swoich osobistych dochodów, tj. ponad dwukrotnie więcej niż w ubiegłym roku. Rząd radziecki i partia komunistyczna pragną na podstawie ogólnego wzrostu całego rolnictwa i dalszego organizacyjno-gospodarczego umocnienia kołchozów w ciągu najbliższych dwóch — trzech lat stworzyć w ZSRR obfitość żywności dla ludności i surowca dla przemysłu lekkiego.

Sprzyjając rozwojowi sił wytwórczych i stosunków produkcji społeczeństwa socjalistycznego państwo radzieckie organizuje budownictwo bazy materialno-produkcyjnej komunizmu. Na tej podstawie tworzy się obfitość dóbr materialnych i duchowych niezbędnych dla przejścia od socjalizmu do komunizmu; na tej podstawie realizuje się postawione przez partię komunistyczną zadanie uczynienia wszystkich robotników i chłopów ludźmi kulturalnymi i wykształconymi. W procesie budownictwa komunistycznego stopniowo zacierają się istotne różnice między miastem a wsią, między ludźmi pracy fizycznej a ludźmi pracy umysłowej, zacierają się klasowe różnice między robotnikami a chłopami oraz między nimi a inteligencją; praca przekształca się w pierwszą potrzebę życiową, w przyzwyczajenie; przeczynia się przeżytki kapitalizmu w świadomości ludzi.

*

W okresie przejściowym od kapitalizmu do socjalizmu przy istnieniu klas wyzyskiwaczy i związanych z ich istnieniem sprzeczności antagonistycznych, zażartej walki klasowej, siły napędowe społeczeństwa socjalistycznego nie mogły się

w pełni rozwinąć. Rozwinęły się dopiero w warunkach zwycięstwa socjalizmu. Odnosi się to przede wszystkim do takich sił napędowych, jakimi są jedność moralno-polityczna, przyjaźń narodów i patriotyzm radziecki. Podstawą ekonomiczną tych sił napędowych, nierozzerwalnie związanych między sobą, jest socjalistyczny system gospodarki i społeczna własność środków produkcji; polityczną ich podstawę stanowi radziecki ustrój państwowy, ideową zaś — marksizm-leninizm.

Jedność moralno-polityczna całego społeczeństwa, całego narodu stała się możliwa dzięki likwidacji klas wyzyskiwaczy. Doprowadziło to do zasadniczej zmiany struktury klasowej społeczeństwa, charakteru społecznego i oblicza moralno-politycznego klasy robotniczej, chłopstwa, inteligencji, wszystkich narodowości ZSRR.

Ekonomiczne i polityczne zbliżenie robotników i chłopów uwarunkowało ich duchowe, ideowe zbliżenie. Nieufność chłopów do ludzi z miasta, która miała miejsce w połowie lat 20-tych, znikła w wyniku zwycięstwa socjalizmu w całej gospodarce narodowej. Socjalistyczna przebudowa wsi, mechanizacja rolnictwa urzeczywistnione dzięki sukcesom przemysłu ciężkiego, możliwość stworzenia na tej bazie dostatniego i kulturalnego życia — wszystko to zbliżyło pod względem ekonomicznym, politycznym i duchowym wieś z socjalistycznym miastem, chłopstwo z klasą robotniczą, stworzyło ekonomiczne warunki dla wzrostu socjalistycznej świadomości chłopstwa.

Sojusz klasy robotniczej i chłopstwa stał się siłą niewzruszoną. Sojusz ten jest granitową podstawą potęgi społeczeństwa radzieckiego.

Naród radziecki jest jednolity pod względem swego oblicza duchowego, pod względem swych zasad moralno-politycznych, którymi kieruje się w swym postępowaniu,

pod względem swej ideologii. Idee marksistowsko-leninowskie, opanowawszy świadomość milionów ludzi radzieckich, przekształciły się w potężną siłę materialną, która wywiera ogromny wpływ na dalszy rozwój społeczeństwa socjalistycznego. Jedność moralno-polityczna, zespalać robotników, chłopów i inteligencję w monolitową siłę kolektywną, przyspiesza marsz społeczeństwa radzieckiego naprzód do komunizmu. Jedność ta uczyniła naród radziecki niewzruszoną twierdzą pokoju, socjalizmu i demokracji na całym świecie.

Jedność moralno polityczna narodu radzieckiego rośnie i umacnia się w walce tego, co nowe, rosnące, z tym, co stare, kończące swój żywot, w walce z przeżytkami starej psychologii i moralności. Jedność moralno - polityczna mas pracujących — robotników, chłopów, inteligencji — znalazła swój najwyższy wyraz w tym, że cały naród radziecki zjednoczony jest wokół jednej partii, która do końca broni interesów robotników i chłopów.

W toku rozwijania się wydarzeń rewolucyjnych w ZSRR narody naszego kraju odrzuciły precz wszystkie burżuazyjne partie i dokonały wyboru na korzyść partii komunistów — jedynej antyobszarniczkiej i antykapitalistycznej partii. Ludzie radzieccy całkowicie popierają wypróbowaną w bojach partię komunistyczną, działającą nie w izolacji, lecz w bloku z bezpartyjnymi.

Spółeczeństwo kapitalistyczne rozdzielane jest nie tylko przez sprzeczności klasowe, lecz i narodowe, ponieważ kapitalizm opiera się nie tylko na wyzysku jednej grupy społeczeństwa przez drugą lecz i na ucisku narodowym. W przeciwieństwie do kapitalizmu, radzieckie społeczeństwo socjalistyczne stanowi przykład wielkiej, braterskiej przyjaźni narodów ZSRR która oparta jest na społecznej własności

narzędzi i środków produkcji. Jeśli własność prywatna i kapitał nieuniknienie dzielą ludzi, rozpalają waśnie narodowościowe, wzmacniają ucisk narodowy, to kolektywna własność i wspólna praca dla dobra społeczeństwa równie nieuniknienie zbliżają ludzi, znoszą podstawy waśni narodowych, likwidują ucisk narodowy. Nie do pomyślenia jest istnienie kapitalizmu bez ucisku narodowego. Nie do pomyślenia jest istnienie socjalizmu bez wyzwolenia narodów uciskanych, bez wolności narodowej.

Partia komunistyczna i rząd radziecki ustanowili równouprawnienie mas pracujących wszystkich narodów naszej ojczyzny, wykuli wielką przyjaźń narodów, współpracę narodów socjalistycznych, powstałych na ruinach narodów burżuazyjnych w wyniku zwycięstwa socjalizmu. Klasa robotnicza i jej internacjonalistyczna partia stoją na czele narodów socjalistycznych, umacniając ich zwartość, kierując nimi. Narody socjalistyczne wolne są od nieprzejeźdźnianych sprzeczności klasowych, które pożerają narody burżuazyjne, są one znacznie bardziej zjednoczone niż jakikolwiek naród burżuazyjny. Na straży przyjaźni narodów stoi państwo radzieckie, ustawodawstwo socjalistyczne. Równouprawnienie wszystkich obywateli ZSRR we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego, kulturalnego i społeczno-politycznego, niezależnie od ich przynależności rasowej czy narodowej, jest niezaprzeczonym prawem społeczeństwa socjalistycznego. „Jakkolwiek bezpośrednio czy pośrednio ograniczenie praw obywateli lub odwrotnie, uтанowanie bezpośrednich czy pośrednich przywilejów obywateli zależnie od ich przynależności rasowej i narodowej, zarówno jak wszelka propaganda rasowej lub narodowej wyłączości, albo nienawiści i lekceważenia — karane są przez prawo“ — głosi Konstytucja ZSRR.

Umacniając współpracę narodów ZSRR partia komunistyczna rozgromiła zarówno szowinizm wielkomocarstwowy, jak i nacjonalizm. Niezwykle ważne znaczenie miało urzeczywistnienie faktycznej równości ekonomicznej i kulturalnej narodów ZSRR, braterska pomoc wielkiego narodu rosyjskiego w rozwoju narodowej państwowości, gospodarki i kultury narodów żyjących na terenach dawniej zacofanych. Partia komunistyczna i rząd radziecki nieustannie troszczyły się i troszczą o rozwój przemysłowy okręgów i republik narodowych dawniej zacofanych. Jeśli od 1913 do 1940 roku produkcja globalna wielkiego przemysłu zwiększyła się w całym kraju przeciętnie o 10,9 raza, to w Kazachstanie zwiększyła się ona w tym samym czasie o 22,3 raza, w Gruzji — o 26,4 raza, w Kirgizji — o 160 razy, w Tadżykistanie — o 242 razy. Dobitym przejawem przyjaźni narodów ZSRR, jej potężnej siły napędowej w rozwoju społeczeństwa radzieckiego była braterska pomoc wszystkich narodów naszego kraju w odbudowie gospodarki narodowej zniszczonej przez hitlerowskich okupantów zachodnich republik Związku Radzieckiego, braterska pomoc dla narodu turkmeńskiego, który ucierpiał od trzęsienia ziemi w 1948 r. itd.

Jednym z najważniejszych osiągnięć leninowsko-stalinowskiej polityki narodowej jest wzrost kultury narodów Związku Radzieckiego, narodowej w formie, socjalistycznej w treści, tworzenie narodowych kadr inteligencji ludowej, pracowników partyjnych i radzieckich spośród miejscowej ludności. W chwili obecnej prawie we wszystkich republikach związkowych utworzono narodowe akademie nauk i uniwersytety państwowe. Nie ma ani jednej związkowej czy autonomicznej republiki, w której nie byłoby wyższych uczelni, a w takich republikach jak Kazachska SRR czy Uzbecka SRR, gdzie przed rewolucją

ponad $\frac{9}{10}$ ludności było analfabetami, ilość wyższych uczelni przekracza obecnie 20. Również w tej dziedzinie bezinteresowną pomoc innym narodom ZSRR okazał wielki naród rosyjski, rosyjska klasa robotnicza.

Przyjaźń narodów ZSRR przejawia się w najrozmaitszych formach. Uralskie fabryki przygotowały kadry dla stworzenia przemysłu hutniczego w Kazachstanie. Fabryki Ukrainy przygotowały kadry dla młodego hutnictwa Gruzji. Robotnicy-naftciarze z Baku i Groznego pomogli w rozpoczęciu eksploatacji złóż ropy naftowej w Baszkirii, a tkacze z Iwanowa — stworzyć przemysł tekstylny w Uzbekistanie.

Przyjaźń narodów ZSRR, jako siła napędowa rozwoju społeczeństwa socjalistycznego, dobitnie przejawia się w ogólnonarodowym współzawodnictwie socjalistycznym republik, głęboko wyrażającym przyjaźną współpracę i socjalistyczną pomoc wzajemną w budownictwie nowego życia. Już na przykład czternasty rok, trwa współzawodnictwo socjalistyczne między kolchoźnikami podmoskiewskiego rejonu ramieńskiego a kijowo-światoszyńskiego rejonu, obwodu kijowskiego Ukrainiejskiej SRR. Współzawodnictwo socjalistyczne pomaga rosyjskim i ukraińskim kolchoźnikom pomyślnie rozwiązywać zadania w dziedzinie dalszego rozwoju rolnictwa socjalistycznego, jest świadectwem niewzruszonej przyjaźni narodów rosyjskiego i ukraińskiego. Współzawodnictwo Tadżykistanu, Kazachstanu, Uzbekistanu, Kirgizji, Turkmenii i Azerbajdżanu w osiągnięciach wysokich plonów bawełny i innych kultur rolniczych przekształciło się w potężną demonstrację przyjaźni narodów ZSRR.

Ścisłe współpracują ze sobą uczeni bratnich republik, ogarnięci wspólnym pragnieniem rozwoju sił wytwórczych, kultury socjalistycznej i przybliżenia w ten sposób zwycięstwa komunizmu. W dziedzinie poszukiwania i produkcji mate-

riałów budowlanych, na przykład, ustanowiona została łączność między pracownikami naukowymi Baszkirii i Ukrainy. Instytut Energetyczny Akademii Nauk Azerbajdżańskiej SRR na podstawie doświadczeń instytutów Akademii Nauk Estońskiej SRR bada metody spalania azerbajdżańskich łupków palnych.

W radzieckim państwie wielonarodowym książki są wydawane w 119 językach. Dzieła Ukraińca A. Korniejczuka przetłumaczone zostały na 17 bratnich języków, Białorusina Janki Kupaly — na 9 języków, Uzbeka Gafura Gulijama — na 6 języków. Gruzini czytają wiersze ukraińskiego poety Mikoły Bażana, a Ukraińcy — poety gruzińskiego Georgija Leonidze.

W ten sposób w braterskiej współpracy narodów ZSRR dokonuje się potężny rozwój sił wytwórczych, wzajemne wzbogacanie i rozkwit kultury, narodowej w formie, socjalistycznej w treści.

W referacie sprawozdawczym Komitetu Centralnego na XIX Zjeździe Partii G. M. Malenkov podkreślił, że umocnienie jedności moralno-politycznej społeczeństwa radzieckiego i przyjaźni narodów naszego kraju jest jednym z głównych wyników potwierdzających słuszność polityki naszej partii.

Bohaterska historia kraju socjalizmu, jego światowo - historyczne osiągnięcia stały się źródłem takiej siły napędowej naszego społeczeństwa, jaką jest radziecki patriotyzm.

W Kraju Radzieckim szczerą i gorącą miłość narodu do istniejącego ustroju społecznego i państwowego zlewa się z miłością do stron ojczystych, do ogniska ojczystego, do kultury ludowej. Natomiast w warunkach społeczeństw antagonistycznych miłość mas pracujących do ziemi, na której się urodziły, do języka, którym mówią, do otaczającej ich przyrody, do kultury materialnej i duchowej swojego narodu, do swojej ojczyzny łączy się

z palącą nienawiścią do ustroju niósłającego wyzysk, ucisk społeczny i narodowy, nędzę, bezrobocie, niepewność dnia jutrzejszego.

W społeczeństwie antagonistycznym patriotyzm nie może stać się stałą siłą napędową rozwoju, ogarniającą cały naród, całe społeczeństwo, ponieważ własność prywatna stale dzieli ludzi, rodzi nierówność klasową, wyzysk, ucisk społeczny i narodowy, zażartą walkę między antagonistycznymi klasami społeczeństwa. Burżuazja nie zastanawiając się zdradzała interesy narodowe, kiedy stanęły w sprzeczności z jej prywatnymi korzyściami. Tak było w 1871 roku, kiedy Thiers i Bismarck wspólnie dusili Komunę Paryską; tak było w latach 1917 — 1920, kiedy rosyjscy kapitaliści i obszarnicy hurtowo i detalicznie sprzedawali nasz kraj zagranicznemu kapitałowi tylko po to, by zachować przywileje klasowe i możliwość uciskania chłopstwa i klasy robotniczej; tak było w latach 1939 — 1945, kiedy rządzące klasy wyzyskiwaczy szeregu krajów Europy zachodniej rzuciły niezależność narodową swoich krajów pod but Hitlera; tak dzieje się w chwili obecnej w zmarshallizowanych krajach Europy, których rządcy, za dolary zrzekają się suwerenności narodowej na korzyść monopolistów z Wall Street.

Kapitalizm w sposób nieunikniony rodzi wzajemną nieufność między narodami. Klasy wyzyskiwaczy są ze wszech miar zainteresowane w krzewieniu i rozpalaniu wrogości narodowej. podczac gdy radzieckie wielonarodowe państwo socjalistyczne jednoczy wszystkie narody socjalistyczne, sprzyja ich wszechstronnemu zbliżeniu, kultywuje wzajemne zaufanie i przyjaźń między narodami.

Partia komunistyczna wychowuje nieustannie wszystkie narody ZSRR w duchu proletariackiego internacjonalizmu i patriotyzmu radzieckiego. Radziecki patriotyzm oparty

jest na braterskiej przyjaznej współpracy wszystkich narodów kraju radzieckiego. W patriotyzmie radzieckim są harmonijnie połączone tradycje narodowe narodów ze wspólnymi życiowymi interesami mas pracujących Związku Radzieckiego. Ludzie radzieccy w swej działalności kierują się szlachetnym uczuciem miłości do swojej socjalistycznej ojczyzny, troską o jej potęgę i rozkwit, ponieważ w tym właśnie widzą oni podstawę i gwarancję swojego dobrobytu i szczęścia. Wspólność interesów ekonomicznych, politycznych i duchowych zespala wszystkich obywateli kraju socjalizmu, kultywuje pełną samozaparcia miłość do ojczyzny, troskę o dobro całego narodu, całego państwa, przekształca patriotyzm w stale działający czynnik rozwoju społeczeństwa socjalistycznego. Patriotyzm radziecki łączy interesy narodowe narodów państwa socjalistycznego z internacjonalistycznymi interesami mas pracujących całego świata. W okresie Wielkiej Wojny Narodowej naród radziecki nie tylko obronił swoją wielką ojczyznę, lecz również pomógł narodom Europy i Azji wyzwolić się z faszystowskiej niewoli. Zwycięstwo socjalizmu w ZSRR, budownictwo komunizmu mają wielkie, światowo-historyczne znaczenie, ponieważ ułatwiają wyzwolenie wszystkich narodów od kapitalizmu. Dlatego też obrona ZSRR — socjalistycznej ojczyzny międzynarodowego proletariatu — jest obowiązkiem każdego internacjonalisty.

Związek Radziecki również w swojej polityce zagranicznej kieruje się marksistowsko-leninowską ideologią równości wszystkich ras i narodowości. Polityka zagraniczna państwa radzieckiego jest polityką przyjaźni, pokoju i bezpieczeństwa wszystkich narodów kuli ziemskiej, dużych i małych; wyraża ona interesy całej postępowej ludzkości. Z każdym dniem umacnia się i rozszerza potężny ruch obrońców po-

koju, na czele którego stoi wielki naród radziecki. Dyplomacja radziecka w sposób zdecydowany demaskuje i odpiera wszelkie zamachy imperialistycznych drapieżców na niezależność narodową małych krajów.

Bezgraniczne jest zaufanie mas pracujących wszystkich krajów do radzieckiego państwa wielonarodowego. Przedstawiciele bratnich partii na XIX Zjeździe KPZR zaznaczali, że zwycięstwo socjalizmu w wielkim kraju radzieckim, jak również ustanowienie ustroju ludowo-demokratycznego w szeregu krajów Europy i Azji dały początek nowym wzajemnym stosunkom między narodami, stosunkom współpracy i przyjaźni między różnymi krajami obozu socjalistycznego. Z dnia na dzień umacnia się szczerza przyjaźń i współpraca narodów ZSRR z wielkim narodem chińskim, z masami pracującymi wszystkich krajów demokracji ludowej. Jeśli u podstaw stosunków wzajemnych między krajami obozu imperialistycznego leży polityka dyktatu, oszukiwania, wzajemnego ograbiania i ujarzmiania narodów, to u podstaw współpracy krajów obozu socjalistycznego leży szczerze pragnienie okazania sobie pomocy wzajemnej w osiągnięciu powszechnego wzrostu i rozwoju.

W ten sposób jedność moralno-polityczna, przyjaźń narodów i patriotyzm radziecki wyrosły i rozwinęły się na jednolitej podstawie ekonomicznej i ideowej. Odzwierciedlają one socjalistyczny ustrój ekonomiczny, są jego pochodnymi, ale to w ogóle nie oznacza, że istnieją tylko w świadomości ludzi w postaci uczuć, idei i poglądów. Zarówno jedność moralno-polityczna społeczeństwa radzieckiego, jak i przyjaźń narodów i patriotyzm radziecki, wyrażają realnie istniejące stosunki wzajemne między ludźmi, między grupami społecznymi i narodami w społeczeństwie socjalistycznym. Przejawiają się one nie tylko

w politycznym i duchowym życiu społeczeństwa, lecz i w jego życiu materialnym, w ofiarnej pracy robotników, chłopów i inteligencji, tworzących wszystkie dobra materialne i duchowe społeczeństwa.

Nowy (piąty) plan pięcioletni przewiduje dalszy potężny wzrost gospodarki narodowej ZSRR i zapewnia znaczny wzrost poziomowi materialnego i kulturalnego narodu. Wykonanie piątego planu pięcioletniego będzie nowym wielkim krokiem naprzód na drodze rozwoju społeczeństwa radzieckiego od socjalizmu do komunizmu. Plan ten sprzyja utrwaleniu i umocnieniu współpracy ekonomicznej Związku Radzieckiego i krajów demokracji ludowej oraz ustaleniu stosunków ekonomicznych ze wszystkimi krajami pragnącymi rozwijać handel na zasadach równouprawnienia i korzyści wzajemnej.

Sukcesy pokojowego budownictwa gospodarczego i kulturalnego w ZSRR stają się szczególnie pogładowe na tle postępującego gnicia ekonomiki kapitalistycznej, idącej po drodze militaryzacji gospodarki narodowej, która przynosi bajeczne zyski monopolom i nędzę wielomilionowym masom pracującym miasta i wsi. Jeśli w 1951 r. produkcja przemysłowa w ZSRR prawie trzynastokrotnie przewyższała poziom 1929 roku, to w USA w tym samym okresie produkcja wzrosła wszystkiego dwukrotnie, w Anglii — nie o wiele więcej niż półtora raza, a we Francji już od 25 lat drepce ona na jednym i tym samym poziomie. Te lakoniczne cyfry są wymownym świadectwem nieskończonej przewagi socjalistycznego systemu gospodarki nad systemem kapitalistycznym.

Gigantyczne zadania postawione przed narodem radzieckim przez piąty plan pięcioletni, wymagają dalszego umocnienia i rozwoju wszystkich sił napędowych społeczeństwa radzieckiego, ulepszenia pracy wszystkich organizacji partyjnych, ra-

dzieckich, związkowych, komsomolskich i gospodarczych, rozwijania krytyki i samokrytyki z dołu w celu podniesienia aktywności i twórczej inicjatywy mas w budownictwie komunizmu.

Jaskrawy obraz wzrostu sił napędowych społeczeństwa radzieckiego, wzrostu samych budowniczych komunizmu — głównych bohaterów i twórców historii — pokazuje ogólnonarodowe współzawodnictwo socjalistyczne, potężny, twórczy entuzjazm i nowatorstwo ludzi radzieckich, natchnionych wielkim celem budownictwa komunizmu. Naród nasz od dawna już słynie jako naród o twórczej inicjatywie, zręczności, wynalazczości. Ale tylko w warunkach ustroju socjalistycznego stał się możliwy taki burzliwy wzrost nowatorstwa, wynalazczości i racjonalizacji produkcji. Wystarczy powiedzieć, że w 1952 roku w przemyśle, budownictwie i transporcie wprowadzono w życie około 800 tysięcy wynalazków, udoskonaleń technicznych i wniosków racjonalizatorskich. Ten potężny entuzjazm pracy wpływa z przekonania radzieckich robotników, kolchoźników i pracowników umysłowych potwierdzanego przez całą historię społeczeństwa radzieckiego co do tego, że im wyższa jest wydajność pracy, im niższe są koszty własne produkcji, tym niższe są ceny na wszystkie produkty i towary, tym wyższa jest więc stopa życiowa mas pracujących.

Siły napędowe społeczeństwa radzieckiego działają we wszystkich sferach życia społecznego i działalności ludzi radzieckich, uzupełniając i wzmacniając się wzajemnie. Jedność moralno-polityczna sprzyja rozkwitowi przyjaźni narodów ZSRR i patriotyzmu radzieckiego, zespala nie tylko robotników, chłopów i inteligencję każdego narodu socjalistycznego, lecz i wszystkie narody ZSRR w jedną monolityczną rodzinę. Z kolei przyjaźń narodów ZSRR i patriotyzm radziecki niewątpliwie umacniają jedność moralno - po-

lityczną społeczeństwa radzieckiego. Wszystkie te siły sprzyjają potężnemu rozwojowi ogólnonarodowego współzawodnictwa socjalistycznego i znajdują w nim swój dobitny wyraz. Razem wzięte umacniają one państwo radzieckie, nadają szczególną wagę i autorytet radzieckiej opinii publicznej. Zrozumiałe, jak ważne jest to dla walki z przeżytkami kapitalizmu w świadomości ludzi, dla komunistycznego wychowania mas, będącego jednym z decydujących warunków pomyślnego marszu naprzód do komunizmu. Tylko poprzez umocnienie jedności moralno-politycznej, przyjaźni narodów, kultuwując patriotyzm radziecki, można pomyślnie przezwyciężyć przeżytki burżuazyjnego nacjonalizmu, płaszczenie się przed gnijącą kulturą burżuazyjną, indywidualistyczne przeżytki. Przezwyciężenie zaś przeżytków kapitalizmu przyspiesza marsz społeczeństwa radzieckiego do komunizmu.

Dialektyka marksistowska uczy, że walka między starym a nowym, między tym, co obumiera, a tym, co się rodzi, jest powszechnym prawem rozwoju. Prawo to przejawia się również w rozwoju społeczeństwa, ale w każdej formacji społecznej inaczej. W warunkach antagonistycznych formacji społecznych walka między starym a nowym i przejście od niższego stopnia do wyższego odbywa się w formie walki klasowej. W społeczeństwie socjalistycznym, gdzie nie ma klas antagonistycznych, walka nowego przeciwko staremu, przeciwko temu, co obumiera, urzeczywistnia się w formie krytyki i samokrytyki. Ta szczególna forma ujawniania i rozwiązywania sprzeczności wyraża świadomy i zorganizowany charakter walki tego, co nowe, postępowe, z tym, co stare, kończące swój żywot, walki, którą kieruje partia komunistyczna i państwo radzieckie przy poparciu mas od dołu.

Przy pomocy krytyki i samokrytyki partia komunistyczna ujawnia sprzeczności powstające w społeczeń-

stwie socjalistycznym i wskazuje drogi ich przezwyciężenia, drogi usunięcia braków w naszej pracy, drogi przejścia rozwoju społecznego na nowy, wyższy stopień. „Skoro kraj nasz jest krajem dyktatury proletariatu, a dyktaturą kieruje jedna partia, partia komunistów, która nie dzieli i nie może dzielić władzy z innymi partiami — to czyż nie jest rzeczą jasną, że musimy sami ujawniać i naprawiać nasze błędy, jeśli chcemy kroczyć naprzód, czyż nie jest rzeczą jasną, że nikt inny nie może ich ujawnić i naprawiać? Czyż nie jest rzeczą jasną, towarzysze, że samokrytyka powinna być jedną z najpoważniejszych sił posuwających naprzód nasz rozwój?” (Stalin, Dzieła, t. XI str. 42). Bez samokrytyki jest nie do uniknięcia zastój, gnicie aparatu, wzrost biurokratyzmu, poderwanie twórczej inicjatywy klasy robotniczej. Krytyka i samokrytyka są oznaką nie słabości, lecz siły, żywotności ustroju socjalistycznego. Rozwijając ze wszech miar krytykę i samokrytykę, partia i rząd kierują się dążeniem podniesienia na jeszcze wyższy poziom socjalistycznej gospodarki narodowej, wszechstronnego podniesienia stopy życiowej narodu radzieckiego, uczynienia naszej ojczyzny jeszcze mocniejszą i potężniejszą.

Im szerzej rozwija się budownictwo komunizmu, tym szerzej partia rozwija krytykę i samokrytykę, jako potężny oręż ulepszenia pracy wszystkich organizacji społecznych i państwowych, jako oręż mobilizacji i podniesienia aktywności mas, ponieważ „państwo silne jest świadomością mas” (Lenin).

Krytyka i samokrytyka działają w ścisłej i nierozdzielnej więzi z innymi siłami napędowymi społeczeństwa radzieckiego; na bazie niepodzielnego panowania socjalistycznego systemu gospodarki i rozwiniętej demokracji socjalistycznej, na bazie ukształtowanej jedności moralno - politycznej społeczeństwa radzieckiego, przyjaźni narodów i

radzieckiego patriotyzmu. Krytyka i samokrytyka, to jeden z podstawowych środków przyciągnięcia wszystkich mas pracujących do aktywnego budownictwa społeczeństwa komunistycznego. We wszystkich sferach radzieckiego życia społecznego, poczynając od produkcji i na wyższych sferach życia duchowego — na nauce, literaturze, sztuce — kończąc, działa krytyka i samokrytyka, mając za swój cel rozwój nowego, socjalistycznego ustroju. Jedną z najważniejszych form krytyki i samokrytyki w dziedzinie nauki i kultury są twórcze dyskusje. Żadna nauka nie może rozwijać się bez walki poglądów, bez wolności krytyki. W referacie sprawozdawczym KC WKP(b) na XIX Zjeździe Partii wskazano, że tylko w warunkach dalszego rozwijania krytyki, twórczych dyskusji i walki poglądów w pracy naukowej, nauka radziecka może zająć pierwsze miejsce w nauce światowej.

Krytyka i samokrytyka skierowane są przeciwko wszystkiemu temu, co przeszkadza w marszu społeczeństwa radzieckiego naprzód do komunizmu, przeciwko przeżytkom kapitalizmu w świadomości ludzi — tendencjom indywidualistycznym, aspołecznemu stosunkowi do pracy, do własności socjalistycznej — przeciwko pozostałościom burżuazyjnej ideologii i szkodliwym wpływom schyłkowej kultury burżuazyjnej. Krytyka i samokrytyka służą jako środek podnoszenia świadomości komunistycznej, wychowują ludzi w

duchu patriotyzmu radzieckiego, przyjaźni narodów, umacniając w ten sposób jedność moralno-polityczną i inne siły napędowe społeczeństwa radzieckiego. Sprzyjając utrwaleniu i rozwojowi wszystkiego, co jest przodujące w społeczeństwie socjalistycznym, zespalać naród radziecki wokół partii komunistycznej, krytyka i samokrytyka odgrywają olbrzymią rolę mobilizującą i organizującą w dziele budownictwa komunizmu.

Partia komunistyczna żąda, aby rozwijano samokrytykę i krytykę oddolną, aby ujawniano braki w pracy, i walczono o ich usunięcie, by walczono przeciwko przejawom pomysłowości na pokaz i upajania się sukcesami w pracy. Dławienie krytyki jest również wielkim złem. Ten, kto krytykę zastępuje wychwalaniem i upajaniem się, nie może znajdować się w szeregach partii. Usilne i szerokie rozwijanie samokrytyki i krytyki oddolnej pomaga w usuwaniu braków, wzbudza aktywność mas pracujących, rozwija w nich poczucie gospodarza swojego kraju, poczucie odpowiedzialności za jego los.

Siły napędowe radzieckiego społeczeństwa socjalistycznego rosną i umacniają się w procesie stopniowego przechodzenia od socjalizmu do komunizmu. Służą one sprawie umocnienia pokoju, demokracji i socjalizmu na całym świecie, sprawie dalszego ujawniania wielkiej przewagi i wyższości socjalizmu nad kapitalizmem.

Tłum. z ros. I. W.